

ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ PAŽINIMO KOMPETENCIJOS UGDYMAS(IS) PER ATRADIMUS, BANDYMUS, EKSPERIMENTUS

Lina Valevičė,
Algimantas Bagdonas (*vadovas*)
Kauno kolegija, Menų ir ugdymo fakultetas, Pedagogikos katedra

Adresas: Pramonės 22-421, Kaunas
E. puslapis: <https://www.kaunokolegija.lt/muf/>
E. paštas: lina.va9439@go.kauko.lt
Telefono nr.: 8 (37) 20 86 04
Tyrimų kryptis: S 007 Edukologija

Tyrimo tikslas. Atskleisti ankstyvojo amžiaus vaikų pažinimo kompetencijos ugdymą(si) per atradimus, bandymus, eksperimentus.

Reikšminiai žodžiai: ankstyvasis amžius, bandymai, eksperimentai, pažinimo kompetencija, ugdymas atradimais

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Rezultatai ir išvados. Pažinimo kompetencija išskiriama kaip viena svarbiausių sričių, vaiko ugdymui(si), kurią sudaro: smalsumas, domėjimasis, informacijos rinkimas ir apdorojimas, aktyvus aplinkos tyrinėjimas, padarinių prognozavimas, žinių, supratimo ir patirties kritiškas interpretavimas bei kūrybiškas panaudojimas. Išugdyta pažinimo kompetencija skatina žmogų domėtis ir suvokti įvairius reiškinius, dėsnius, leidžia įprasmingai ir panaudoti kaupiamas žinias, ugdo kritinį mąstymą bei mokėjimą mokytis, kurie yra reikšmingi tolimesniame vaiko gyvenime. Patirtinis ugdymas(is) per atradimus, bandymus ir eksperimentus suteikia vaikui galimybes aktyviai veikti ir kurti sąveikoje su kitais, sėkmingai integruotis į bendruomenės gyvenimą, išbandyti savo prigimtinius gebėjimus ir lengviau prisitaikyti prie aplinkos. Ankstyvojo amžiaus vaiko ugdymas(is) ypatingas tuo, jog yra orientuotas į vaiko poreikių tenkinimą, jutiminės (sensorinės) patirties plėtojimą, atitinkantis vaiko amžiaus galimybes bei skatinantis vaiko savarankiškumą ir saviraišką.

Originalumas ir praktinis reikšmingumas. Kaip teigia Boller (2012), „ankstyvojo amžiaus vaikai jau pradeda ugdyti savo elgesį, žino savo ketinimus, bando siekti sėkmingo rezultato. O jų elgesys priklauso nuo to, kaip elgiasi ir moko jį tėvai gyvenimui“. Pažinimo kompetencija glaudžiai susijusi su patirtiniu ugdymu lauko ir vidaus aplinkoje. Pasak Baltakienės ir Povilaikienės (2016), pažinimo kompetencija skatina vaikų smalsumą, informacijos rinkimą, jos apdorojimą, domėjimąsi supančia aplinka. Vaikai yra aktyvūs aplinkos tyrinėtojai, žinių ir patirties interpretuotojai. Dėl to patirtinio ugdymo nauda labiausiai atsiskleidžia gamtos stebėjimo srityje. Vaikai stebėdami gamtą patiria įvairius pojūčius: kaip kvėpia augalai, kaip atrodo gyvūnai, lauko ir vidaus aplinkoje esantys objektai, tai puiki galimybė vaikams susipažinti su jausmais, emocijomis, kuri padeda jas išgyventi. Tyrinėjimo srityje vaikai įgyja kruopštumo, matematinių įgūdžių. Lauko aplinkoje tai puiki galimybė lavinti vaikus rūšiuoti, skaičiuoti, matuoti įvairius daiktus, susipažinti su spalvomis, atrasti daikto formas ir savybes. Tiriamoji veikla ugdymo įstaigose yra neatsiejama ugdymo proceso dalis. Lamanasko (2009) teigimu, tokia veikla yra vienas iš efektyviausių būdų padidinti vaikų pažintinį aktyvumą, didinti intelektualinį vaiko potencialą bei plėtoti kūrybines galias. Taip pat labai svarbu, kad tokios veiklos procese vystosi socialiniai, komunikaciniai, pažintiniai, meniniai, fiziniai vaikų gebėjimai ir įgūdžiai. A. Baltakienė ir E. Povilaikienė (2016) teigia, kad patirtinio ugdymo metu atsiradus vaikų sunkumams, iššūkiams įgyvendinant išsikeltus tikslus, tai tokiu atveju lavėja vaikų mąstymas, ugdomi gebėjimai valdyti emocijas, priimti sprendimus, o taip pat yra kaupiama problemų sprendimo patirtis. Pasak Jakimavičienės (2014), nors maži vaikai iš prigimties smalsūs ir atviri pasauliui (natūraliai stebi, čiupinėja, uosto, ragauja, klauso – tyrinėja aplinką), tačiau tik nuolat ir individualiai (pagal kiekvieno patirtį, pomėgius, norus, ypatumus) tėvų ir pedagogų vedami mažieji susidaro tikslus juos supančios aplinkos vaizdinius ir patiria atradimo džiaugsmą. Anot Szarkowicz (2006), „vaikui augant jo pažinimo įgūdžiai tampa vis sudėtingesni, todėl ugdytojai turi rengti ugdytiniams jų supratimo lygį atitinkančias užduotis“.